

Hei,

En merknad til lovforslaget § 10, fra meg som praktiserende advokat (ikke fra firmaet). Ombudets rett til å ta saker til realitetsbehandling, burde i *noen grad* være styrt av to (eller flere) generelle vurderingsmomenter.

Dette fordi jeg har erfart at adgangen til å «forfølge sin rett» er forbeholdt de velbeslåtte, som har råd til å bruke domstolene. Parallelt er instituttet med fritt rettsråd/fri sakførsel, gradvis blitt svekket som følge av underreguleringen av satser og av inntektsgrensene.

Det jeg foreslår er å innføre et *rettsanvendelsesskjønn*, fremfor et *helt* fritt skjønn. Altså at skjønnet i noen grad styres. Selv om ombudet nok vil måtte stå nokså fritt til å vurdere hvor mye momentene innbyrdes skal vektlegges, bør det innføres en *viss* form for rettssikkerhetsgaranti for at vurderingen om å avvise, faktisk er forsvarlig og gjennomtenkt ut fra andre kriterier enn for eksempel kapasitet. At ombudet tenker seg grundig om.

Slik det fungerer i dag, kan ombudet «frirettslig» finne en begrunnelse for å ikke ta en sak til behandling. Det er noe man ikke aksepterer, i nær sagt noen andre sammenhenger, sml. fvl. § 25 *første og annet ledd*. Det ville bryte mot god forvaltningsskikk.

Bakteppet her, er at ombudet i praksis er den eneste ikke -rettslige instans mange kan gå til når formelle klagemuligheter er uttømt, uten å risikere massive kostnader, og et omkostningsansvar på potensielt flere hundre tusen.

Det hjelper ikke å ha rett, om man ikke kan *få* rett. Tankegodset her er godt forankret i Makt- og demokratiutredningens sluttrapport, som omtaler rettsliggjøringen av samfunnet – og dermed tapet av adgangen til domstolene.

Poenget mitt er at ombudet som *institusjon*, gjennom den lov som nå skal vedtas, bør *motvirke* denne uønskede utviklingen/rettsliggjøringen.

Eksempel:

Forvaltningens kjede av handlinger leder for eksempel til indirekte tap /tap knyttet til en ideell interesse, noe som er økonomisk vernet etter rettspraksis.

Tapene er altså ikke direkte oppstått av «offentlig myndighetsutøvelse», og karakteriseres av ombudet som en privatrettslig/ sivil sak, og avvises derfor fra realitetsbehandling.

Den nye loven burde her ta høyde for at rettsordenen faktisk anerkjenner slike tap knyttet til ideelle interesser. Spørsmålet blir hvordan loven kan bidra til å styre vurderingen.

Her kunne et vurderingsmoment før avvisning vært nettopp om saken for eksempel er av ideell karakter (personlig eller generelt), slik at det skal vektlegges. Dette fordi private parter ellers løper en enorm risiko ved å gå til søksmål av prosessøkonomiske hensyn. Når ombudet kan avvise slike saker ut fra helt fritt skjønn, innebærer det at mange i praksis kan stå rettsløse, idet de står uten reell adgang til domstolen.

Mulige skjønnskriterier:

Et mulig kriterie, som burde være et «skal» krav i vurderingen av avvisningen, kunne vært et modell av rettshjelploven § 11, tredje ledd, som spør om «saken objektivt sett berører søker i særlig sterk grad.». En mulig formulering kunne ha vært:

« Ved vurderingen av om en klage skal realitetsbehandles, skal det legges vekt på om saken objektivt sett berører klager i særlig sterk grad, eller dersom saken reiser særlige viktige prinsipielle spørsmål. Beslutningen skal begrunnes kort. »

Poenget er at når det står i loven, får klager en oppfordring til å redegjøre for dette allerede under formalia til klagen. Her kan klager også få en oppfordring til å belyse hensyn som prosessøkonomi, ulikhet i styrkeforhold (stat/privatperson), etc. Ombudet må samtidig vurdere bredere.

Dette med «kort» begrunnelse; her kan man se hen til formuleringen brukt i eiendomsskattelova, og kravet til «stutt grunngjeving».

Dette for man skal ha en viss anledning til å øve kontradiksjon over avveiningene, for eksempel der man etter avvisning forstår at man kunne gitt ombudet fyldigere informasjon – og ønsker å gjøre et nytt forsøk.

Et kriterie nr. 2, kunne altså vært etter modellen etter reglene for anke til høyesterett, dvs. tvl. § 30-2 (1), om saker som berører særlig viktige prinsipielle spørsmål, og som kan få betydning utenfor den foreliggende sak. Jeg har skrevet det inn i forslaget ovenfor.

På den måten har man muligens to skjønnskriterier som på den ene side fanger opp om *saken objektivt sett berører klager* i særlig sterk grad, og på den andre siden dersom *saken reiser særlige viktige prinsipielle spørsmål*. På den måten kunne man fanget opp at graden av *betydning* for hhv. privat og allmenn interesse, og at det er noe som skal vurderes før avvisning. Da åpnes det for en bredere og bedre fundert avvisningsbeslutning. Formuleringen er også nøytral, slik at også upersonlige rettssubjekter omfattes. Videre kunne man oppnådd en *noe høyere* grad av rettssikkerhet for de som faktisk er avhengig av ombudet for å oppnå rettssikkerhet, blant gjennom økt mulighet til å øve kontradiksjon over avvisningsavgjørelsen.

Jeg håper dette er noe dere kan få med i høringsdokumentet.

Stavanger 23.10.20

Med vennlig hilsen

Håkon Pinderød Eliassen
advokat MNA